

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 326 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

- Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
Omonova Nilufar Parda qizi	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
Xujanova Shaxina Abdullayevna	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
Ramozonova Bahroy Sadriddinovna	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
Nuraliyeva Dilshoda Yo'ichiboy qizi	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
V. Sh. Raximov	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
Vasila Yusupova	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
B. X. Sharopov	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
S. A. Qarshiboyev	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
Suyunov Rustam Sadriddinovich	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
Teshaboyeva Mohichexra Sohibjon qizi	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
Umarov Azizbek Vaxobovich	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
S. S. Qulmurodova	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
Makhmudova Ugiloy Bakhtiyorovna	

Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review).....	95
Burkhonova Zараfruz Kobilovna	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
Bozorboyev Javlon	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Elektrir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi	
Fotometrik kattaliklar	117
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbibi, Normuminova Madina	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
Erkinova Nozima Utkir qizi	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
Ikmatullayev G'. Z.	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
Shokirova Mushtariy	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
Veronica Khatamova	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li	
Emotsional intellekt – hr menejerlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
Abdukarimov Muhammadjon Muratovich	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
Islamova Fotima Shamsiddinovna	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	170
Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
Saidova Parvina Mirzo kizi	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi	

Bolalarning maktabgacha yosh davrida emotsional rivojlanishiga oid nazariy qarashlar tavsifi.....	182
<i>Abduraxmonova Gulmira Arapjon qizi, Yuldasheva Umida Maxmudovna</i>	
Alohida ehtiyojli bolalar uy ta'limini tashkil etishning korreksion pedagogik tizimining tarkibiy komponentlari.....	186
<i>Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia vositalarining ahamiyati.....	190
<i>Umida Marasulova</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	193
<i>Mirzayeva Shahlo, Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Javliyeva Dilnura</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar adabiyoti kerakmi?!.....	196
<i>Dilfuza Shadiyeva</i>	
Experimental Study on the Psycho-Pedagogical Effectiveness of Mall-Based Multimodal Learning in Developing Pluricultural Competence	200
<i>Azimova Sevara Muzaffar qizi</i>	
Simulyatsion o'quv muhitida fizika o'qituvchilarining o'z-o'zini boshqarish va refleksiv kompetentligini oshirish	205
<i>Muradov Ilxomjon Abduxamid o'g'li</i>	
Ta'lim menejmentida strategik boshqaruv tushunchasining evolyutsiyasi.....	209
<i>Raximjonov Jamshid Rafiqjon o'g'li</i>	
Raqamli kompetentlik tushunchasining ilmiy-nazariy talqini va xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlar tahlili	214
<i>Umirov Boboyor Baxtiyor o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatlar samaradorligini oshirishda pedagogik multimedia vositalaridan foydalanish usullari.....	218
<i>Abdreimova Maftuna O'ktam qizi</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darsliklarining tuzilishi hamda o'quvchilar yoshiga muvofiqligi.....	223
<i>Bobolov Nuriddin Tojiyevich</i>	
Oliy ta'limda pedagoglarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar	228
<i>Isabekov Bahodir Isabek o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tolerantlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik masalalari .	233
<i>Boydavletova Sohiba Abduganiyevna</i>	
Aksiologik yondashuv asosida tarbiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	239
<i>G'aybullayev Bobur Nomonjon o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati.....	243
<i>Toshpo'latova Muxlisa G'olib qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va ilmiy-nazariy pedagogik asoslari.....	248
<i>Mamatqulova Saboxat Abduraxmonovna</i>	
Maktabgacha ta'limda monitoring va baholash tizimini takomillashtirish.....	253
<i>Amanova Durdona Kaxramonovna</i>	
O'zbekiston yoshlarining ma'naviy va estetik tarbiyasida tasviriy san'at va zamonaviy pedagogik texnologiyalar.....	257
<i>Esanova Hulkar Abdurayim qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida eksperimental-tajriba faoliyatini tashkil etish	261
<i>Gafurova Dilnoza Saloxiddinovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'sirining nazariy va amaliy tahlili	266
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna</i>	
Milliy o'yinlarni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari.....	269
<i>Ismatov Po'latjon Abdumannobovich</i>	
Ta'lim sifatini boshqarish jarayonida kvalimetrik parametrlarini takomillashtirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati	273
<i>Karimova Maxbubaxon Mukimjonovna</i>	

Innovatsion ta'lim sharoitida bolalar adabiyotini o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli.....	278
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Matematika o'qitishda milliy qadriyatlarni aks ettirish	282
<i>Mirzayeva Shahlo, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi,</i> <i>Muxtorova Sevinch Asad qizi, Xolboyeva Mushtariy Zayniddin qizi</i>	
Ingliz tilida fe'l frazeoformalarining morfologik tuzilishiga xos umumiy xususiyatlar.....	285
<i>Jo'rayeva Nargiza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini o'stirishda interaktiv metodlarning ahamiyati.....	289
<i>Ramazonova Munisa Hoshim qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining lug'at boyligini oshirishda intellektual o'yinlar va interfaol usullardan foydalanish.....	294
<i>Raxmonova Gulrux Ubaydullayevna, Ibragimova Dildora Turabovna</i>	
Maktabgacha ta'limda pedagoglar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uslubiy xizmat va hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi.....	298
<i>S. A. Rahmonberdiyev</i>	
Yoshlarni destruktiv submadaniyatlar ta'siridan himoyalashning innovatsion pedagogik usullari	304
<i>Xasanova Marxabo Turayevna</i>	
Социально-психологические особенности домашнего насилия в условиях трансформации семьи и цифровизации общества	308
<i>Абдукадилова Лаура Юльбарсовна, Абдуллаева Азиза Комилжон кизи</i>	
Педагогические основы развития инновационной компетентности педагогов в системе дошкольного образования.....	315
<i>Гульнара Ахтямовна</i>	
Роль учебного процесса и творческой деятельности в сохранении психологического равновесия.....	320
<i>Коршубаева Рано Хазраткуловна</i>	

OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING JAMIYATDAGI XAVFSIZLIK HISSIGA TA'SIRINING NAZARIY VA AMALIY TAHLILI

Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Amaliy psixologiya kafedrası v.b. dotsenti, psixologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD)

Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna

Amaliy psixologiya kafedrası talabasi

Annotatsiya: Ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi xavfsizlik hissigá psixologik ta'siri tahlil qilingan. Xususan, televideniye, internet nashrlari va ijtimoiy tarmoqlarda tarqatilayotgan axborotlarning mazmuni, shakli hamda ularning inson psixologiyasiga ta'siri o'rganilgan. Salbiy va vahimáli xabarlarining ko'pligi insonlarda qo'rquv, xavotir va ishonchsizlik hissiní kuchaytirishi, aksincha, ijobiy va muvozanatli axborot jamiyatda xavfsizlik hamda barqarorlik hissiní shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarining quyi va yuqori bosqich talabalarida xavotirlanish darajalarining qiyosiy tahlili yoritilgan.

Kalit so'zlar: ommaviy axborot vositalari, xavfsizlik hissi, psixologik ta'sir, ijtimoiy ong, axborot oqimi, media, jamiyat.

Abstract: The impact of mass media on the sense of security in society is analyzed from a psychological perspective. In particular, the content and forms of information disseminated through television, online publications, and social media, as well as their influence on human psychology, are examined. The study demonstrates that the prevalence of negative and alarming news increases feelings of fear, anxiety, and distrust among individuals, whereas positive and balanced information contributes to the development of a sense of security and social stability. In addition, a comparative analysis of anxiety levels among lower-year and upper-year students in higher education institutions is presented.

Key words: mass media, sense of security, psychological impact, social consciousness, information flow, media, society.

Аннотация: С психологической точки зрения проанализировано влияние средств массовой информации на чувство безопасности в обществе. В частности, рассмотрены содержание и форма информации, распространяемой через телевидение, интернет-издания и социальные сети, а также их воздействие на психологию человека. Обосновано, что преобладание негативных и тревожных новостей усиливает у людей чувство страха, тревожности и недоверия, тогда как позитивная и сбалансированная информация способствует формированию чувства безопасности и стабильности в обществе. Кроме того, представлен сравнительный анализ уровня тревожности студентов младших и старших курсов высших учебных заведений.

Ключевые слова: средства массовой информации, чувство безопасности, психологическое воздействие, общественное сознание, информационный поток, медиа, общество.

KIRISH

Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda ommaviy axborot vositalari (OAV) inson hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Televideniye, internet nashrlari va, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar orqali uzatilayotgan axborotlar nafaqat bilim va ma'lumot manbai, balki insonlarning ruhiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Shu jihatdan qaraganda, OAVning jamiyatdagi xavfsizlik hissiní shakllantirishdagi roli alohida ilmiy tadqiqotni talab etadi. Mazkur tadqiqot ishida talaba yoshlarga ommaviy axborot vositalarining xavfsizlik hissigá qay darajada ta'sir qilishi aniqlanib, 1-kurs va 4-kurs talabalari o'rtasida qiyosiy tahlil amalga oshiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'siri muammosi juda ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lishiga qaramasdan, bu mavzu borasidagi tadqiqotlar soni unchalik ko'p emasligini ko'rish mumkin. Shunga qaramasdan, bir qator olimlar ushbu mavzu bo'yicha ilmiy-amaliy nazariyalarni yaratishga erishgan. Jumladan, amerikalik olim Harold Lasswell o'zining "Propaganda Technique in the World War" asarida OAVning ijtimoiy ong va xavfsizlik hissini shakllantirishdagi rolini tahlil qilgan. Shuningdek, Jürgen Habermasning "Public Sphere" nazariyasi OAVning jamiyatdagi muhokama maydoni hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Rossiyalik tadqiqotchilar, jumladan, A. A. Proxorov va E. L. Vartanova OAVning mafkuraviy ta'siri, axborot xavfsizligi va ijtimoiy kayfiyatni shakllantirishdagi rolini o'rganishgan. Ularning ishlarida axborot xurujlari va feyk xabarlarining jamiyatdagi xavfsizlik hissiga salbiy ta'siri alohida ta'kidlanadi.

O'zbekistonda ham bu masala bo'yicha ayrim ilmiy ishlar mavjud. Masalan, M. Jo'rayev OAVning milliy mafkura va ijtimoiy ongni shakllantirishdagi rolini tadqiq qilgan. Sh. Yusupov esa axborot xavfsizligi va feyk xabarlarga qarshi kurashish masalalarini ilmiy jihatdan tahlil qilgan. Shuningdek, O'zbekiston Milliy universiteti va Jurnalistika hamda ommaviy kommunikatsiyalar universiteti olimlari OAVning ijtimoiy barqarorlik va xavfsizlik hissiga ta'siri bo'yicha maqolalar chop etishgan. Shu bilan birga, OAVning bevosita jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'siri masalasi hali yetarlicha chuqur o'rganilmagan. Bu esa tadqiqotning yangiligi va dolzarbligini belgilaydi. Mazkur ilmiy ish mavjud nazariyalar va tadqiqotlarga tayangan holda, O'zbekiston sharoitida OAVning jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'sirini tahlil qilish orqali ilmiy bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida oliy ta'lim muassasalari talabalari o'rtasida so'rovnoma o'tkazilib, ommaviy axborot vositalarining xavfsizlik hissiga ta'siri bo'yicha ma'lumotlar yig'ildi. Olingan natijalar qiyosiy va statistik tahlil asosida o'rganilib, 1-kurs hamda 4-kurs talabalari o'rtasidagi psixologik farqlar foiz ko'rsatkichlari yordamida tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Talabalarda xavfsizlik hissining namoyon bo'lishidagi psixologik xususiyatlarni o'rganish maqsadida respublikamizdagi oliy o'quv yurtlarida tahsil olayotgan 1-kurs va 4-kurs talabalari bilan empirik tadqiqot o'tkazildi. Tadqiqotimizda sinaluvchilarning hayotiy tajribalari, o'quv faoliyatidagi ko'nikma va bilimlarining ortib borishi bilan xavfsizlik hissining kamayishi mumkinligi faraz qilinib, "Ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'siri" mavzusidagi so'rovnomanadan foydalanildi. Ushbu so'rovnoma ommaviy axborot vositalarining (OAV) jamiyatdagi xavfsizlik hissi va insonlarning ruhiy holatiga ta'sirini o'rganish maqsadida o'tkazildi. Natijalar foizli jadval ko'rinishida taqdim etildi.

Ballar	Daraja	Respondentlar			
		1-kurs	%	4-kurs	%
74-100 ball	Yuqori	9ta	37 %	5ta	29%
47-73 ball	O'rta	6ta	35 %	8ta	37%
20-46 ball	Past	5ta	28 %	7ta	34%
Jami:		n=20	100%	n=20	100%

Ushbu xulosada 1-kurs va 4-kurs talabalari o'rtasidagi farqlarga hamda ularning axborotga bo'lgan psixologik reaksiyalariga urg'u berilgan. O'tkazilgan sotsiologik so'rovnoma natijalari ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi xavfsizlik hissiga ta'siri yosh va hayotiy tajriba (talabalik bosqichi) bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. 1-kurs va 4-kurs talabalari o'rtasida olingan natijalar quyidagi muhim tendensiyalarni ochib beradi.

Axborotga ta'sirchanlik va emotsional holat

Jadvalga ko'ra, 1-kurs talabalarining 37 %i (9 ta respondent) yuqori darajadagi ta'sirchanlikni ko'rsatgan (74–100 ball). Bu ko'rsatkich 4-kurs talabalaridagi 29 %ga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Bu shuni anglatadiki, oliy ta'limning boshlang'ich bosqichidagi yoshlar axborot oqimidagi salbiy xabarlarga nisbatan ko'proq zaif bo'lib, ularda xavfsizlik hissi tezroq o'zgaradi. Ular media makondagi "shok" xabarlarini ko'proq emotsional qabul qiladilar.

Kritik tahlil va barqarorlikning shakllanishi

4-kurs talabalari orasida o'rta va past darajadagi ko'rsatkichlarning (mos ravishda 37 % va 34 %) ustunligi ularda axborotni filtrlash va tanqidiy tahlil qilish ko'nikmasi ko'proq shakllanganligidan dalolat beradi.

4-kurslarda past ko'rsatkichning (34 %) 1-kurslarga (28 %) qaraganda yuqori ekanligi bitiruvchi bosqich talabalari axborot xurujlariga nisbatan psixologik immunitetga ega bo'layotganligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, tajriba omili respondentlarning ta'lim darajasi va yoshi oshgan sayin OAV orqali tarqatilayotgan vahimali xabarlariga bo'lgan ishonch darajasi pasayadi va shaxsiy xavfsizlik hissi barqarorlashadi. Axborot psixologiyasi nuqtayi nazaridan 1-kurs talabalari ko'proq axborotning "iste'molchisi" bo'lsa, 4-kurs talabalari uning tahlilchisi sifatida namoyon bo'lmoqda.

So'rovnomalar natijalari oliy ta'lim muassasalarining quyi bosqichlarida media savodxonlik va psixologik barqarorlik bo'yicha treninglar o'tkazish zarurligini ko'rsatadi. Bu talabalarda axborot manipulyatsiyasiga qarshi turish va har qanday media sharoitida o'zini xavfsiz his qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari 1-kurs talabalari axborot ta'siriga ko'proq moyil ekanligini, 4-kurs talabalarda esa xavfsizlik hissi ko'proq subyektiv tahlilga asoslanishi hamda media xurujlariga nisbatan bardoshlilik yuqori ekanligini isbotladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, ommaviy axborot vositalari jamiyatdagi xavfsizlik hissini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Axborotning mazmuni va taqdim etilish shakli insonlarning ruhiy holatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Salbiy va vahimali axborotlarning ko'pligi xavfsizlik hissini pasaytirsam, ijobiy va muvozanatli axborot uni mustahkamlaydi.

Shu sababli, OAV vakillari axborot tarqatishda yuqori mas'uliyat bilan yondashishi, jamiyatda psixologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi yondashuvlarni qo'llashi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimova V. M. Ijtimoiy psixologiya. – T.: O'qituvchi, 2019.
2. G'oziev E. G'. Umumiy psixologiya. – T.: O'zbekiston, 2018.
3. McQuail D. Mass Communication Theory. – London: Sage Publications, 2010.
4. Bandura A. Social Learning Theory. – New York, 1977.
5. G'oziyev E. G'. Umumiy psixologiya. – T., 2010.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.